A. G. D.

DISSERTATIO MEDICA

De

PARTU,

Quam

Auctoritate & Decreto Collegii Medici
in Illustri Tubingâ

PRÆSIDE

SAMVELE HAFENREFFERO,
Phil. & Med. Doctore ac Professore
Ordinario.

*Pro Privilegiis Doctoralibus
obtinendis,*

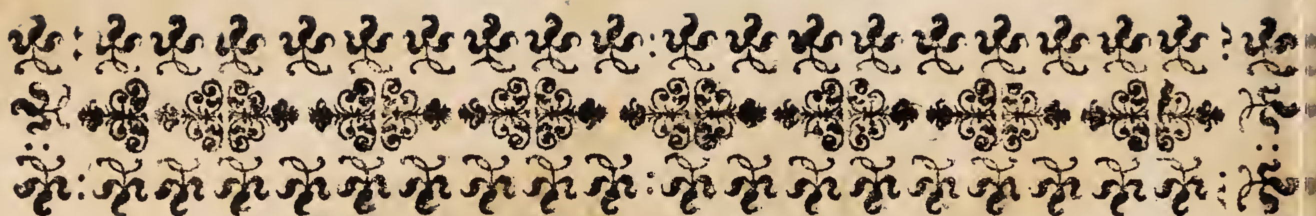
Publicè ventilandam proponit

JOHANNES Lay/ Biberacensis.

Ad Diem Junii, in Aulâ Novâ
horis consuetis.

TUBINGÆ,
Typis JOHANN: ALEXANDRI CELLI,

Anno M. DC. LV.

Viris Integerrimis,

Parenti suo fideli & honorando,

DN. JOHANNI Lay / Imperialis Reip. Biberacensis Consiliario Secretiori, & Celeberrimi Xenodochii curatori, &c.

Fratribus suis Dilectis,

DN. JOHANNI GEORGIO Lay / J. U. D. ejusd. Reipubl. Prætori & Consistorii Præsidi, &c.

DN. CHRISTOPHORO Lay / Civi & Mercatori ibid.

DN. JOHANNI NICOLAO Lay / &c.

Affinibus suis amanter honorandis,

DN. JOHANNI DAVIDI à WAGAW, Nobil. Saxon.

DN. JOHANNI JACOBO Altensteig / Mercatori & Judicii Assessori.

DN. JOHANNI JACOBO Gutermann / majoris Senatus Assessori, &c.

Ultimum hocce suum Exercitium Academicum Amoris, Cultus & Observantiæ ergò

Dat, Dicat, Dedicat

Johannes Lay.

I. N. J. C.

Disputatio Medica.

De Partu Naturali.

Prooemium.

Num eundemq; OMNIBUS ad Vitam & introitum & exitum esse, quotidianus rerum cursus comprobat, sapientumque omnium calculus confirmat. In auras enim dum fœtus, acerbo sanè enixu editur, actus illius primi, scena prima, commune PARTUS nomen sortitus est, de quo impræsentiarum dissertationem quandam instituere, ingressumq; in hanc miseriarum vallem, non tam lachrymabilem, quam & admirabilem, Medicoq; comprimis profuturam, contemplari libuit.

Caput I.

De Partu in genere.

§. 1. Tripliciter autem sumitur *Partus* vocabulum apud Authores. Hippocrates, quem multi Medici sequuntur, accipit pro edito jam in lucem infante: Aristoteles & Plinius aliquando pro ipsâ gestatione usurpant: Alii quamplurimi Medicorum sumunt pro ipso pariendi actu, quæ propria partus est acceptio; estque in triplici differentia; vel enim 1. est *præternaturalis*, & dicitur Abortus; vel 2. *nonnaturalis*, quando sc. non debito tempore & modo in lucem prodit infans, & appellatur Partus illegitimus; vel 3. *Naturalis* sive legitimus, de quo hîc, estque duplex, facilis & difficilis, de facili primò, ultimò agemus de difficili. Homonymia. Differentia.

§. 2. *Est autem partus naturalis geniti in utero infantis, atq; jam perfecti, à facultate uteri expultrice, fœtus ope irritatâ & adjutâ, in lucem exclusio.* Definitio.

§. 3. Editur verò & excluditur fœtus, cum nono decimovè mense jam grandior factus, & copiosiore alimento, ac liberiore spi- Modus partus.

ritu, pro ventilatione sui caloris, ob metum suffocationis, indigens, eq; locorum istis angustiis exitum quærens sese convoluit, & capite versus uteri orificium tendit, crura verò sursum, & manus ac brachia etiam sursum ad femora dirigit, (hoc enim situ facilimè egreditur, contrà verò difficilimè, & non sine matris & fætus periculo) atque tunc si obstetrix digitum in orificium uteri immittat, quoddam rotundum & durum, instar ovi, ad id hærere percipit. Instante partu vehementius sese movet (id quod tamen nonnunquam molitur aliquo temporis spatio ante partum) & pedibus manibusq; quasi calcitrat, calcitrando membranas, quibus involutus est, disrumpit, ruptis membranis, aquæ effluunt, viasq; lubricas reddunt, & genitalia ita emolliunt, ut dilatari facilius possint. Postea infans majore impetu se movens involucra diffringit, & secundina ab uteri acetabulis avellitur, ac tum mater ventris lumborumq; torsiones experitur, defluitq; sanguis in cavitatem uteri, cumq; nil amplius adhæret, excidit fœtus. ***Egressum hunc juvat uterus & mater. Vterus,*** facultate expultrice, quæ adversus jam erupturum pondus insurgit, & ab illo tandem se liberare satagit, fundum enim contrahit, & versus orificium adducit: Orificium autem aperit, cervicemq; propriam insigniter dilatat, ut obstetrix digitum immittere possit. ***Mater*** verò spiritum validè cohibet, musculosq; abdominis, præsertim transversos fortiter constringit;quibus constrictis,subjectus uterus comprimitur, & qui in eo continetur fœtus, per lubricam cervicem excluditur. Primùm ergò exit caput, post sequuntur membra capiti subjecta, collum, brachia, quæ ad costas porrecta sunt atq; extensa, thorax, venter, pedes; Ultimus egreditur Umbilicus seu Vasa Umbilicalia cum secundina, quæ adhuc vasis hisce adhæret.

Quæstio. §. 4. Quæritur hîc, *an ossa pubis in partu divellantur?* Respondemus cum experientiâ, Spigelio, Sennerto, Sebizio & aliis, nec in omnibus, nec in nullâ hæc ossa hiscere, sed in illis tantum, quæ partum habent difficilem & laboriosum, cum aut infans est magnus, aut os uteri admodùm angustum, aut fœtus multiplex, isq; mutuò sibi cohærens, &c. In partu verò facili, prompto & expedito laxantur quidem ossa hæc, at minimè dehiscunt, & perfectè dearticulantur.

§. 5. *Tem-*

§. 5. *Tempus partus*, hominem concernens, ſtatuimus, nonum decimumq; menſem in ſua latitudine acceptos regularem terminum includere ac decernere, hâc quidem obſervatâ proportione, ut tempus partus ex triplicato motionis, hoc verò ex duplicato formationis tempore emergat. e. g. ſi fœtus quinquaginta dierum ſpatio formatur, tunc duplo hujus exacto moveri intendit, videlicet die centeſimo, qui numerus ter multiplicatus partus tempus ſcil. 300. dies, ſive decem menſes partui dicatos producit, prout menſula hæc arithmetica ad oculum exhibet: Tempus partus.

Dies	35. 2.	40. 2.	45. 2.	50. 2.	1. formationis.
	70. 3.	80. 3.	90. 3.	100. 3.	2. motionis.
Menſes	210. 7.	240. 8.	270. 9.	300. 10.	3. partus.

patet hîc 1. formationis tempus incidere in menſis ſecundi quintiduum, vel primum, vel ſecundum, vel tertium, vel quartum. Innoteſcit 2. motionis tempus incurrere, menſis tertii decadem dierũ vel primam, vel ſecundam, vel tertiam, vel deniq; primum quarti menſis decendium. Conſtat 3. tempus partus ſeptimo, octavo, nono, vel decimo menſe determinatum prodire. Et hæcce temporis harmonia ab Hippocrate obſervata, *& in libro ejusdem ſexto de morb. popularib. com. 7. §. 29.* evidenter ſatis expreſſa habetur, ubi inquit: Dolores per circuitus fiunt; qui autem in ſeptuageſimo movetur, is in triplicato numero perficitur; qui verò in nonageſimo, is quoq; triplicato numero abſolvitur. Idipſum ſigillatius enumeravit *libr. de alimentis*, dicendo: Ad formationem dies 35. ad motum 70. ad exitum 210. *Alii* dicunt: ad formam 45. ad motum 76. (melius 90.) ad perfectionem 210. (potius 270.) *Alii* ad ſpeciem 50. ad tranſitum 100. ad perfectionem 300. *Alii* ad diſcretionem 40. ad tranſitum 80. ad elapſum 240. Non eſt, & eſt.

§. 6. Hic quæritur, *an homo, ſicut bruta, unum habeat ſtatutum pariendi tempus, an verò varium & multiplex*, quod ex Hippocrate ſcri- Quæſtio.

te ſcribunt, Plato, Ariſtotel. Galenus, Plinius, Gellius, quos pleriq; Neotericorum ſequuntur? ℞. Nobis magis arridet ſententia P. Zacchiæ (quam approbare videtur Sennertus.) ſtatuentis, hominem, quoad naſcendi tempus, nullum peculiare ab aliis animalibus, ſed, veluti reliqua, determinatum habere, certâ tamen latitudine comprehenſum, idque eſſe nonum & decimum menſem, à die ſcil. 15. noni, ad diem 15. vel ultimum decimi menſis, tum enim *πλεονογονίαν* fœtum aſſecutum eſſe, liberiorisq; reſpirationis deſiderio, ad exitum properare, reliquos omnes eſſe p. n. & Illegitimos. Hinc mulierculæ terminum geſtationis ponunt ſeptimanam quadrageſimam, quæ dies faciunt 280, (legitimum Hipp. *ſ. 4. de alim.* pariendi tempus.) menſes civiles ſive coitus ☽æ 9. cum dimidio, Solares verò menſes 9. & dies decem. Idcircò non negamus, quinquemeſtrem etiam & ſextimeſtrem & ſeptimeſtrem & octimeſtrem partum interdum vitalem eſſe poſſe, ſed præter naturæ regulam, uti de

Quinquemeſtri annotarunt Mena, Montuus, Valleſius, Cardanus, Schenckius.

De Sextimeſtri vitali habent Avicenna, Cardanus, huncq; partum aliquot rationibus confirmat, & vitalem eſſe probat Augenius. Rari itaque exempli eſt, quod Oſwaldi Gabelkoveri Archiatri quondam Wirtembergici, Conjux, vigeſimâ quartâ hebdomade nata, ad ſexageſimum ætatis annum pervenerit, teſte ejusdem filia, 78. annorum, adhuc ſuperſtite.

Septimeſtrem partum vitalem eſſe, vix ſunt, qui dubitent. Ajentem enim tuentur Philoſophi & Medici, ut Hippocrates, Ariſtoteles, Galenus, Plinius, Avicenna, Aphrodiſæus, Lalamantius, Amatus Luſitanus, Valeriola, Lemnius, Sebizius, alii. Pro Illegitimo tamen partu habendum eſſe, ſatis docet ejus infirmitas, aliis enim plerumq: ſunt debiliores, probari etiam poteſt ex Hippocrate, Ariſtotele, Lalamantio, Valeriola, Scaligero, &c.

Octimeſtrem editum nullum unquam vixiſſe author eſt Hippocrates, quē ſequuntur Pythagorici, Arithmetici, Aphrodiſæus, Aſtrologi & Genethliaci, Medici & Philoſophi haud pauci. Nos tamen, qui ante hos aliquot annos *in decade quæſt. med. quæſtione ult.* Hoc

Hippocratis effatum non ἁπλῶς accipiendum esse, sed pro minus vitali nato ex Aristotele, Augenio, & Rhodigino statuimus, meritò hîc quoq; defendimus. Vitalem enim aliquando esse testantur, præter allegatos, Plinius, Gellius, Cardanus, Ficinus, Avicenna, Varro, Rhodion, Alex. Benedictus, Sebizius. Naxius partus, inquit idem Sebizius, pro Octimestri proverbio celebratur, quod in Insula Naxo felicissimè procedat. Anno 1652. Altorfi Octimestris vitalis editus est M. H. qui tamen ultrâ diem non vixit.

De Vndecimestri, duodecimestri & aliorũ mensium partu, sciendũ etiã esse partus rariores, extraordinarios & illegitimos, neq; pro lege naturæ habendos, indiciũ enim est, Vires & matris & fœtus esse debiles, caloremque nativum torpere, atque expultricem languere, undè plerumq; tales partus debiles sunt. Post decimum enim mensem fœtui grandiori rarò spiritus ac locus in utero sufficiunt. Agellius quidem duos tales (*Vndecimestres*) partus habet, unum ex Varrone, habet & Plinius. P. Aponensis asserit, se Undecimestrem fuisse.

Partum annuum, quem Agellius & Rodericus à Castro inter Raritates monstrosas referunt, eleganti Historiâ probat Augenius, aliam Historiam habet Sebizius.

De decimo tertio mense nato scribit Plinius, & Cardanus refert, patrem suum genitum esse mense 13.

Avicenna notat, fæminam *post mensem 14.* peperisse infantem vitalem. Similem observationem habet Alex. Benedictus.

Nic. Massa asserit, mulierem sexagenariam ex septuagenario sene concepisse, *& mense 15. puellam edidisse*, oculis & manibus privatam, quinque tamen mensibus superstitem.

De partu *18. & 20. mensium* Historias habet Sennertus.

Renatus Thioneau edidit Historiam fœtus *23. menses* gestati.

Alb. Cranzius memoriæ prodidit, ex Duce Baruch, Vandale uxorem concepisse, & gravidam fuisse *biennium, tandem peperisse* infantem gradientem & loquentem.

Mercurialis mentionem facit cujusdam fæminæ benè habitæ, quæ *quatuor annos* gravida fuit. Et Diomedes Cornarius scribit, mulierem quandam Viennensem in utero gestasse fœtum mortuum *ultra quatuor annos.*

Idem

Idem Cornarius refert, quandam *13. annos* sceleton fœtus mortui gestasse.

Schenckius narrat, aliam, puerum in marmoream duritiem conversum *annis gestasse 28.* sed hæc, uti dictum, rara sunt, regulam ergò universalem non constituunt.

Causæ partus in genere. §. 7. Cur autem partus modò citius, modò tardius fiat, ex causis ipsiusmet partus facilè cognoscitur. Est autem *partus causa quadruplex.* 1. Defectus nutrimenti. 2. Desiderium respirationis, ob metum suffocationis. 3. Uteri angustia. 4. Uteri offensio, ob molem fœtus, gravitatem & morsum acerbum. (quanquam de primâ & tertiâ causâ dubitari possit, cùm haud rarò gemellis ad nonum usq; mensem sufficiant.) hisce Internis adduntur causæ externæ, cum nimirũ mulieres vel perterrefactæ, vel ad iram provocatæ, vel percussæ, vel lapsæ ab alto, vel morbo afflictæ, vel vehementius purgatæ, vel largâ sanguinis evacuatione in V. S. exhaustæ, vel alias causas passæ sunt.

Caput II.

De Partu facili.

§. 1. Sequitur ut jam *in specie agamus de partu naturali facili* cujus 1. Videbimus *causas.* 2. *Signa* partus facilis & fœtus validi. post, *partus jam instantis.* 3. *Regimen parientium* (cum supra sat dictum sit *de modo partus)* & *Officium obstetricis.*

Causæ. §. 2. *Facilis partus causæ* sunt vel internæ vel externæ: Internæ pertinent vel ad matrem vel ad fœtum: *quæ ad matrem* sunt, *si animosa* est, morigera, patiens & mansueta, *si robustis viribus* prædita, *ætatis mediæ, quæq;* aliquoties jam peperit (primiparæ enim majores habent dolores, ob dolorum insuetudinem, & viarum majorem coarctationem.) *quæ* mediocriter corpulenta, & *quæ uterum* habet decenter figuratum, legitimè auctum, debito modo situatum, probè temperatum, *non affectu* aliquo vitioso, vel per Idiopathiam vel per sympathiam *læsum,* facilitatem partus sibi polliceri potest.

Quæ ad fœtum pertinent, sunt, *si vires* ejus sint vegetæ, quod ex infra positis signis cognoscitur, *si sit masculus, si magnitudo* corporis illius sit mediocris, sic quippè facilè permeat, nec cervicem uteri, viasque pariendi supra modum distendit, quod admodum est dolorificum,

rificum, *si unus sit*, & solitarius, *si mobilis* & inquietus, *si membrana, chorion*, non nimis sit crassa, nec valida nimis. *Si vincula* sint delicatiora, nec tenaciter nimis Utero adhærescant. *Si mucor & ▽*, quibus fœtus innatat, vel paulò ante fœtum, vel unà cum ipso effluant, vias enim lubricas reddunt, easq; emolliunt, ut facilè postea distendi possint, si denique *debito modo*, de quo supra, in caput, non in alias partes prodeat.

Externæ εὐτοκίας causæ sunt, *aëris humiditas & caliditas* (non tamen nimia) *balneum aquæ dulcis tepidum*, præsertim si diebus aliquot ante partum fuerit usurpatum, in quo malua, althæa, artemis. fl. chamon. meliloti, &c. cocti sint, *utaturq; mulier jusculis* ex vino suavi & odorato, conditis cinamomo & croco, reliqui *cibi sint humectantes, aluumq; laxantes*; aluo enim evacuato intestinum rectum, utero, à transeunte fœtu, dilatato, cedit, ampliorcmque locum parat; contra si aluo obstructâ ad partus labores accedat, non parum periclitabitur. *Inunctiones* dorsi, lumborum, Umbilici, Ventris imi, maximèque partium genitalium foris & intus administratæ & infusæ, ex oleis, medullis, axungiis, mucilaginibus & pinguedinibus, humectandi, emolliendi, laxandiq; facultate præditis, uti sunt ol. amygd. d. violar. chamom. de croco, jasmin. lil. alb. sesaminum, butyrum recens non salitum, medulla crurum vituli, pinguedo gallin. anser. human. suilla, vitulina, mucilagines sem. malu. alth. fænugr. lini, cydon. &c. *fomenta item*, ex alth. malu. lil. alb. atripl. brancâ urs. melil. ☿. capill. ♀. Verbasc. fl. cham. melil. seminibus jam dictis, &c. *Medicamenta occultâ proprietate partum facilitantia & promoventia*, quæ infrà de partu difficili ponuntur. *Conveniens & debita situatio* sive collocatio Parturientis in sella obstetricali. *Sedulitas*, providentia & dexteritas *Obstetricis*, aliarumque astantium. Hippocrates mulieribus, quæ difficulter pariunt, paulò ante partum *venas secat* in malleolis, sanguinemque pro virium modulo detrahit, quem non paucæ è nostris sequuntur Germanis. Obstetrices quædam *pediluvia* parant. *Medici* adhibitis *cordialibus*, medicamentisq; *fœtum & uterum roborantibus*, internis & externis, non parum partum facilitant, de quibus etiam infra paucis, pro ratione instituti, dicetur.

§. 3. Signa partus facilis jam addenda essent; verùm cum suf-

Signa fœtus Validi. ficientissimè ex allatis causis colligi possunt, saltem addimus. *Signa fœtus Validi*, suntque 1. mammarum matris soliditas. 2. mensium suppressio. 3. sanguinis materni bonitas, quæ ex vivido matris colore, bonoque corporis habitu, & prægressa vivendi ratione laudabili cognoscitur. 4. matris constitutio sana. 5. motus fœtus creber & validus.

Signa partus instãtis. §. 4. Postquam ergò infans perfectus, & jam tempus pariendi legitimum, de quo suprà, adest, Ille exitum quærit, & Natura eundem expellere conatur. Ac tum *1. Dolores* gravidam apprehendunt, qui ab umbilico ad inguina sese extendunt, & ex adverso in tergo oriuntur, quod si aluus doleat, citissimè pariunt mulieres, quoniam motus est vividus & verus loci; si imus venter, citò, quoniam propè est exitus; si lumbi, tardissimè, quoniam initia tantum matricis, quibus appensus est fœtus, petit, non autem ostium & cervicem; quod si cessent dolores, pro malo signo habetur, ideò forsan, inquit Sennertus, quod vis expultrix succumbat quasi. 2. fit *effluxus ▽rum* ex utero, ob rupturam membranarum, quem 3. sequitur *locorum muliebrium humiditas*, & 4. *Genitalium tumor, calor & dolor*, quia fœtus descendit, & genitalia distendit, quæ quandam patiuntur continui solutionem. Hinc 5. *partium superiorum* circa umbilicum *fit gracilitas* & subsidentia; Inferiorum verò, quæ supra pectinem sunt & inguina, distensio sive intumescentia. Exire enim desiderat fœtus, & tunc Obstetrices immisso digito eundem sentiunt. 6. Urinæ & fœcum incontinentia, propter Vesicæ & intestini recti compressionem. 7. dolor orificii ventriculi sinistri, & totius corporis turbatio quædam. 8. Crebra & frequens respiratio, quia diaphragma quodammodo deorsum trahitur, inq; suo motu impeditur, quo fit, ut natura impedimentum illud frequentiâ compensare conetur. 9. magna fœtus inquietudo, frequensq; motus, appetit enim liberiorẽ aërem. 10. reclusio & apertio interni matricis orificii, (quam Obstetrix digito facilè animadvertit.) ut fœtus exire possit.

§. 5. Signa hæc partus jam instantis Obstetrices omnia diligentissimè perpendere debent, ne, antequam verum pariendi tempus adsit, sine fructu gravidam ad partus labores adigant.

Regimen Parientiũ. §. 6. Instante jam pariendi tempore, primò Dei T. O. M. auxi-

auxilium piis precibus eſt implorandum, totumque opus parturientis labori, ac Obſtetricis, præſentiumq; fæminarum diligentiæ permittendum (non niſi mulieres, quæ & ipſæ ſæpius pepererunt ad hanc operam admittendæ ſunt; Virgines enim & juvenculæ nuper nuptæ, & laborum iſtorum inexpertæ non admittantur, quia clamoribus & ejulatibus parturientis animum dejiciunt.) & parturiens in ſellam, ad rem hanc idoneam, & à tergo pannis atque laciniis expletam collocanda (non tamen prius, quam os uteri hiare incipiat) ſedeatque in eo reclinato dorſo, & cruribus divaricatis. (*Nonnullæ* præſertim quæ jam ſæpius pepererunt, & fortiores ſunt, *ſtantes pariunt*; *nonnullæ in lecto.*) fæminam ita ad pariendum collocatam, Obſtetrix benè ſperare jubeat, & ad obſequendum alacriter hortetur, eamque cibo & potu recreet, in pauca quidem quantitate ſed frequenter, cumq; dolor ſeſe exerit, & uterus ſe aperire conatur, imperet, ut ſpiritum, quantum poteſt, cohibeat, nec clamet, muſculos abdominis fortiter conſtringat, & omni conatu infantem extrudere conetur; Ipſa etiam Obſtetrix, vel aſtantes mulieres, uteri, quod ſupra umbilicum eſt, molliter manibus comprimant, id enim partum ad inferiora depellit. *Notandum* tamen, dum dolores non urgent, fæminam à tali conatu ceſſare debere, ne cauſam præbeat, ut fœtus invertatur, ſeq; ipſam fruſtraneo labore fatiget, ut cum poſtea laborandum fuerit, ſufficere labori amplius nequeat. Interim corpus mediocriter exerceat agendo, movendo, eundo, ſtando, &c. Hæc enim partum promovent, & ad egerendum adjuvant, monſtretque parturienti Obſtetrix motum convenientem in ſellâ, & inungat manus ſuas, & uterum fœminæ oleis, ſupra dictis. Et ubi gravida in ſellâ jam conſedit, ipſa Obſtetrix ante ipſam in humili ſellâ ſedeat diligenterque obſervet, quantum ac quatenus ſe partus moveat, quem prodeuntem tandem excipere poſſit. *Exceptum infantem.* manibus, linteo molli, obductis, tractet diligenter, cavendo, ne ulla pars lædatur.

§. 7. *Edito in lucem infante*, ſanguis vaſorum umbilicalium verſus infantis umbilicum reprimendus, & ea ad longitudinem quatuor transverſorum digitorum abſcindenda ſunt, (cavendum hic, ne multus ſanguis profundatur, compertum enim eſt, talem hæmor- Officium Obſtetricis.

 rhagiam

hagiam infanti mortem attulisse.) Umbilicus verò, filo ad ventrem, pollicis à ventre spatio, mediocriter constringendus, vulneriq; linteum duplicatum, oleo rosac. intinctum, imponendum. Pauperiores semen cymini coquere possunt, & eodem modo pannum lineum eâ imbuere, & umbilico imponere.

§. 8. Diligenter quoque curandum, ut unà cum Infante *secundinæ* exeant, intus enim si retineantur facilè putrescunt, & noxii vapores postea sursum ad cor, cerebrum & Diaphragma ascendunt, ex quibus puerperæ sæpè fiunt asthmaticæ, crebrò deficiunt, interdum etiam planè suffocantur & moriuntur. Quæ si ergò sponte suâ exire recusent, sed in utero restiterint, manu supra dictis oleis illitâ, & in uterum immissâ, paulatim, si utero cohæreant, hinc inde circumagendæ, & tandem extrahendæ sunt. Medicamenta varia, simplicia & composita, secundinas & fœtum expellentia, infra annotata sunt inter partum facilitantia.

§. 9. Quod si ipse *Infans grandior* foret, aut ipsum caput in foribus hæreret, Obstetricis erit, matricis ostia relaxare, & manu molliter admotâ, eâque oleo seu pinguedine perunctâ dilatare,

Caput III.

De Partu difficili.

§. 1. Hæc de Partu naturali facili dicta hoc loco sufficiant, restat, ut de difficili verba faciamus, non quidem de præternaturali & Illegitimo, ut supra dictum, sed de naturali partu difficili, cum sc. sine figuræ vitio fœtus maturi fit expulsio cum difficultate. Etsi nunquam sine difficultate & dolore partus fiat, idque maximè propter lapsum Evæ, (physicas causas non excludimus) uti *Gen. 3.* extat. Multiplicabo (*fæmina*) ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios: tamen dum naturaliter se habet, fit sine gravibus symptomatibus, ut jam supra explicatum est.

Methodus. §. 2. Sicuti autem facilis partus causas varias, internas & externas suprà proposuimus, Internasque divisimus in eas, quæ ad matrem, & eos, quæ ad fœtum pertinent: Ita hîc quoque eandem in partu difficili retinebimus divisionem; mox de signis diagnosticis verba,

verba faciemus, quæ Prognostica sequentur, hæc Indicationes, ultimò de Curatione sive facilitatione, pro Instituti ratione, quam brevissimè dicemus.

§. 3. Sunt ergò *quæ ad matrem pertinent* *δυστοκίας* *causæ interna*, si timida est, verecunda nimium, impatiens, obstrepera & refractaria; debilis, ut in partu nihil aut parum laborare possit; si nimis vel Juvenis, v. g. 12. 14. aut 16. tantum annorum, ut naturæ meatus adhuc admodum stricti sint: vel aliquantulum annosa, 40. scil. aut 50 annorum, ut partes jam sint ficciores, & facilè dilatari nequeant; adhæc, quæ prius nondùm peperit, quæq; temperamento est sicco, habitu corporis gracili & macro, aut contra crasso valdè & obeso, *difficulter parit*, crassities enim vias reddit angustiores: gracilitas autem & macies musculorum abdominis, præterquam quod siccitatis signum sit, fœtus exclusionem nihil juvat. *Ægrè insuper parit*, in quâ vel uterus, vel partes utero vicinæ, vel corpus totum laborat *Vteri affectus sunt*, ulcera & fissuræ cervicis, tumores, ut inflammatio, scirrhus, cancer, &c. Item caro aut durum aliquod tuberculum cervici aut orificio interno adnatum; longitudo & angustia cervicis (in tali enim fœtus immoratur plurimum) distorsio & obliquitas ejusdem. *Vicinarum partium vitia sunt*, vesicæ repletio, apostemata & calculus effatu dignus; Intestina à copiosis durisque fæcibus obstructa, & à flatibus distenta, harumque partium tumores & ulcera, huc pertinent & tumentes hæmorrhoides, magnitudine insignes, & numero plures; dolent namque vehementer, dum fœtus exitum molitur; Ossa coccygis & coxendicis malè formata & sita in claudicantibus. *Totius corporis affectus sunt* febres & tabes, *5. aph. 55.* Difficilem partum facit etiam dispnæa & asthma; Opus enim ad partum spiritus cohibitione, at hunc cohibere anhelosi nequeunt, periculum enim est, ne suffocentur. Si prægnans doloribus afficitur, qui non ad inferiora uteri descendunt, sed supra umbilicum hærent, aut retrò in tergum residunt. Causæ.

Ex parte fœtus causæ sunt, Ejus infirmitas, vel ob morbos matris, inediam, pravos appetitus, vacuationem immodicam, ictus, casus, pathemata, medicamenta acria, &c. vel ob morbos proprios; Sexus fæmininus; Corporis, aut saltem capitis, magnitudo insignis;

fœtus geminus, tergeminus, &c. & imprimis, si uterque eodem tempore exitum quærat, aut si fœtus molam cohærentem habeat; Ejusdem quies & immobilitas, aut omnimoda extinctio; Chorii crassities, fœtus monstrosus, constans duobus capitibus, qualem Eucharius Rhodio habet, vel quatuor brachiis, &c. locorum muliebrium siccitas, quæ fit, cum aquarum effluxus longo tempore fœtum præcedit; exitus denique aut pronus, aut supinus, aut obliquus, aut in extremitates corporis, manus scil. atque pedes, &c.

Externæ difficilis partus causæ sunt, aëris frigiditas & siccitas, vel nimia caliditas vires dissolvens; asservatio pyrorum vel cydoniorum, &c. in conclavi, in quo degit Pariens, item masticbes aut thuris, cum etiam vapores istarum rerum constringant; balnea siccantia & astringentia; cibi astringentes; Vita otiosa & sellularia; Obstetricis imperitia & adstantium oscitantia; Odoratarum rerum fragrantia, hæc enim uterum sursum allicit.

Signa diagnostica.

§. 4. *Causas sequuntur signa*, & primò quidem *diagnostica*, quorum etiam ut & prognosticorum, non pauca ex allatis causis colligi possunt; Illis tamen superaddimus seqq.

1. Si quæ mulier antea difficulter peperit, & est debilis.

2. Si dolores partus sint languidi, & ad dorsum potius, quam versus inferiora vergant.

3. Si fœtus debilis, *cujus Indicia sumuntur* 1. ex lactis è mammis gravidæ copioso fluxu, *5. aph. 52.* quem necessariò earundem flacciditas comitatur. 2. ex menstruorum frequenti & copiosâ vacuatione, *5. aph. 60. & l. 1. de morb. mul.* 3. ex sanguine matris seroso. Is autem talis esse dignoscitur ex cavitate oculorum, faciei tumore, mole pedum totiusq; corporis turgida, qualis visitur in anasarcâ laborantibus, pallore aurium & nasi, ac livore labiorum; talis ñamq; sanguis fœtum minimè nutrit, necessum igitur est, ut alimento convenienti destitutus, aut intereat aut ægrotet, teste Hippocrate. *l. de superfœt.* 4. ex ægritudine matris (Authore Avicenna.) præsertim acutâ, *5. aph. 31.* deindè magnâ & vehementi, ut apoplexiâ, convulsione, &c. tertiò ex iis morbis, in quibus corpus magnoperè vacuatur, uterus irritatur, vincula quibus fœtus alligatur, solvuntur & laxantur, ut sunt aluus profusior, *5. aph. 34.* tenesmus, *7. aph. 27.* quartò ex iis,

ex iis, in quibus V. S. *5. aph. 30.* & purgatio, *4. aph. 1.* necessaria est. 5. ex quiete fœtus, Avicenna iterum authore, cum scil. rarò aut obscurè leviterque movetur.

4. Si fœtus mortuus sit, *cujus signa sunt* 1. Immobilitas imi ventris. 2. hypogastrii frigiditas. 3. ponderis alicujus sensus, quod lapidis in modum de latere in latus decumbit. Hipp. *l. de superfœtat.* Quod si fœtus jamdudũ obierit, & jam computruerit, signa sunt longè graviora, 1. enim halitus matris fœtat. 2. febri laborat putridâ, eaq; continuâ. 3. caput dolet. 4. Ichores malè olentes effluunt ex utero. 5. putridæ carnium portiones ex eodem emanant, *vid. de his duobus signis Hipp. lit. cit.* 6. Venter inflatur, ob putridorum halituum copiam. 7. mater gravatur magis, quam ante ultimum fœtus diem: 8. mammæ gracilescunt & flaccescunt. 9. cibi inappetentia. 10. Sitis, causa est febris putrida. 11. horrores. 12. Visus caligo. 13. Insomnia turbulenta. 14. malarum rubor. 15. segnities ad motum. 16. languor totius corporis, & lypothymia subindè obrepens. 17. Vigiliæ, 18. stranguria, propter consensum uteri. 19. assidua desidendi cupiditas, eandem ob causam. 20, facies tumida, ob halitos malignos. 21. dolor circa umbilicum & inguina, &c. *vid. Hipp. l. cit. & lib. 1. de morb. mul.* **&mortui.**

5. Si fœtus nimis magnus sit, vel caput magnum habeat, aut fœtus sit geminus, tergeminus, &c. & Viæ sint angustæ, quæ omnia ab Obstetrice explorari possunt.

6. Si secundinæ sint crassiores, ut rumpi non possint, *cujus signum est*, quod partus labores perseverent, & nihilominus aquæ non effluunt.

§. 5. Prognostica sunt 1. In omni partu difficili cùm mater tùm fœtus periclitatur, ob gravia symptomata, quæ in eo contingunt, uti sunt e. g. torsiones Ventris imi, dolores intempestivi, vani atque irriti, profusio sanguinis immodica, non solum venosi, sed etjam arteriosi, sudoris eruptio, vomitio, virium debilitas, lypothymia, infantis internecio, perinæi disruptio, ut unum inter uterum & anum fiat foramen, tormina Nachwehen / secundina relicta, relicta mola, purgatio puerperii aut nulla, aut levis & exigua, tumor & dolor sinus materni, exitus ani, hæmorrhoides cæcæ, uteri ascensus, descen- **Prognostica.**

sus,

ſus, deſcenſus, prolapſus, aut in alterutrum inguen contorſio, hernia gutturis, Inteſtinalis & Umbilicalis, quæ frequentiſſima; Vaſorum uteri & pulmonum ruptiones, conſtipatio alui, diarrhæa, tumor Ventris & pedum, febres inſignes, cephalalgia, convulſio, delirium, melancholia, uteri ſtrangulatus; urinæ incontinentia, &c.

2. Si mulier quatuor diebus in partu laboret, vix fieri poteſt, quin fœtus moriatur, quia vires collapſæ ſunt.

3. Præſentaneæ mortis indicia ſunt, ſi pariens frigidum deſudat, & arteriarum pulſus concitatior eſt, ipſaq; mater inter laborandum deficit.

4. Salutem verò promittunt, Inquietudo & agitatio fœtus in utero, & cum dolores ſemper ad inferiora, antrorſum verſus recurrunt, ſique pariens valida eſt, neque difficulter anhelatur.

5. Si partus difficilis fiat ob debilitatem matris, quæ febre, nec tamen acutâ valdè, & diuturnâ laborat, & mater & fœtus ſervari poteſt.

6. Si partus difficilis fiat ob oſſium pubis magnitudinem, fœtus peribit, & niſi Chirurgi ope extrahatur, & mater de vitâ periclitabitur.

7. Omnes, fœtus exitum quærentis, figuræ præternaturales periculoſæ ſunt, ut interdum mater & fœtus pereat.

8. Minus tamen periculi eſt, cum infans in pedes, præcipuè utrumque exit, (quos Agrippos, quaſi ægre partos appellant.) ſic etiam quando manibus exit, ſæpe vitalem vidit Infantem Rodericus à Caſtro.

Indicationes.

§. 6. ***Indicationes***, quæ à cauſis ſumuntur, his contrariæ eſſe debent. Si enim partus difficilis fiat ob debilitatem matris, vires ejus roborandæ ſunt, & ſpiritus reficiendi. Si à ſecundinæ craſſitie, ab Obſtetrice ea rumpi debet, ſi ob magnitudinem fœtus, viæ ſunt laxandæ & dilatandæ, ſi morbus aliquis in viis hæreat, medicandus ille erit, antequam tempus pariendi appetat, & Chirurgus adhibendus, qui eo vitio prægnantem, quantum fieri poteſt, ſublevet. Et cum habeamus medicamenta, interna & externa, quæ in omni partu difficili locum habent, & Virtutem expultricem irritant atq; confortant, & hinc medicamenta partum facilitantia vocantur, ea quoque

uſurpan-

usurpanda, quæ si non sufficiant, ad Chirurgiam accedendum, fœtusque Chirurgi operâ extrahendus, qui partus tunc appellatur *Cæsareus.*

§. 7. Curatio sive facilitatio secundum Indicationes instituenda est. *Si* ergò *vires deficiant*, quibus tamen in tanto labore maximè opus est, omnibus modis reficiendæ sunt. Reficiuntur autem medicamentis internis & externis: *Externè naribus admoveri* potest panis recens vini odorato madidus; ♃ anthos, rosac. fl. tunic. Balsamum cinamom. citr. caryophyll. &c. *Internè* utilis est conf. alkerm. de hyacinth. spec. diamosch. diamarg. cal. aromat. caryophyllat. rosat. diacinam. conserv. melisss. rosac. viol. anthos. liquor perlar. ▽ cinamomi buglossata & borraginata, melisss. fl. tunic. carbunculi, cordial. ☉ potabile, syrup. granator. citr. perlar. ▽ perlar. syrup. de pomis, rubo Idæo, granor. Kermes, &c. *Vid. Exc. D. D. Præsidis, Præceptoris fidelissimi & fautoris nostri nunquam non honoratissimi Officin. Pharmaceut. Macasii promptuar. mat. med. Tilemanni append. & alios, præsertim practicos.* Curatio.

§. 8. *Medicamenta partum facilitantia*, & quæ in omni difficili partu locum habent, proposuerunt in sat magnâ copiâ Authores jam allegati. Nos pauca, sed selectiora hîc addemus. *Sunt autem ex simplicibus* aristol. rotunda, dictamus Cret. Thymum, Satureja, Crocus, cinam, cassia lign. vera, myrrha, succinum alb. ℈ij. vel ʒj. pondere ex vino albo, vel ▽ aliquâ convenienti exhibitum. Corallia, Jaspis, borrax mineralis ad ℈j. vel ʒß. consolida reg. intus & extra, Verbena, Calendula, fl. Keiri, luteum lil. albor. Jul. nuc. jugland. galbanum, Cimices lectularii, Wantzen/ num. 3. exhibiti, mandibula lucii piscis, ossiculum tali leporis, sanguis hirci, secundina & Vasa Umbilicalia humana siccata, senectus anguis, stercus accipitris, falconis, equinum, testiculi & ungula equorum. Urinam mariti quidam valdè commendant. Nos verò, parum Illi tribuimus cum Libavio, docente sic etiam experientiâ. *Præparata sunt*, ▽ Verbenæ, -Ω- secundinæ, ℅ cinam. gutt. ij. iij. ℅ lauri destill. lign. guajac. heraclei, succini, trochis. de myrrha, spec. diaborrac. Myns. pulu. secundinæ præpar. pulu. hysteric. & contra difficultatem partus apud J. D. Horstium in dispens. catholico.

§. 9. *Externè* Variæ medicamentorum formulæ adhiberi possunt, v.g. *suffitus*, qui parantur ex suaveolentibus (hîc obiter notandum venit, quod odorata, ut moschus, ambra, &c. quæ superius proposita medicamenta quædam ingrediuntur, naribusque & ori admoventur, cautè usurpanda sint, in quibusdam enim potius partus difficultatem, quam facilitatem causantur, Talibus ergò fœtida, ut sunt assa fœtida & castoreum superius admovenda, Inferius verò ad pudenda, odorifera.) v.g. benzoë, ladanum, moschus, styrax calamita, &c. Pastinaca sylv. in suffitu specificum est, in uterum immissus: Vel *Vnguenta* ex sabina, Keiri, galbano, myrrha, croco, cinam. &c. Vel *illinatur* Umbilicus felle gallinæ nigræ; vel fiat *Cataplasma* ex herbis supra dictis & menses cientibus; vel fiat *Pessus*, &c.

§. 10. Si fæces in aluo duræ sunt, *clystere vel glande* elici debent. Clysteris materia possunt esse herbæ emollientes communes, item radic. flores & semina, in quorum decocto colato electuaria. v.g. lenitiu. bened. lax. flores cassiæ, & cassia pro clysteribus, &c. dissolvuntur, adduntur que olea vel alia pro scopo, & ultimò Sal vel simile quid ad ℈j. vel ʒj.

§. 11. *Sternutatoria* etiam partum potenter promovent & facilitant, 5. *aph.* 35. horum materia potest esse piper, galanga, tabacum, helleborus alb. euphorbium, &c.

12. Addenda sunt quoque *amuleta* quædam celebriora, talia sunt, præter superiora quædam, lapis aëtites femori alligatus, Item rad. asparagi, Coriandri viridis, femori vel plantis pedum alligata. Cyclaminis radix, filicis, polypodii, fraxinell. polygoni, cruribus alligat. Artemisiæ herba viridis, trita & cruribus alligata prodest, matrisylva & satureja etiam infra alligata. Oculus leporis, mense Martio capti, cum pipere siccatus, Verticique impositus, partum facilitat: hoc ultimum quidam pro fabula habent, experientia itaque consulenda.

Auxilium Obstetricale.

§. 13. Si ob *crassitiem secundinæ* partus est difficilis, tunc Obstetricis erit, illam unguibus leniter infricare & proscindere; aut si hoc commodè non potest, apprehensam inter digitos, oleo inunctos, forpice aut cultello leniter incidere, ita tamen, ne quid eo vulnere fœtum perstringat.

§. 34. Si

§. 14. Si *magnitudo fœtus* difficultatem parit, laxandæ ſunt viæ ab Obſtetrice, iis remediis, quæ ſupra notata.

§. 15. *Gemini* ſi adſint, ita manibus Obſtetrix eos regere debet, ne in exitu unus alterum impediat.

Hiſce nihil proficientibus ad Chirurgiam, uti dictum, deveniendum, de quâ Illius artis authores conſulendi.

§. 16. Quomodo *Diæta* inſtituenda in partu, ex ſuperioribus ſatis colligitur. Regimen Diæteticon.

Et hæc impræſentiarum de hâc materiâ dicta ſufficiant, qui plura requirit adeat Practicos, in quibus ſylva medicamentorum proponitur, quæ tamen omittere, quam tranſcribere malui.

Corollaria.

I.

An partus rectè dicatur Criſis? Neg.

II.

An maſculus, dum in lucem editur, ſpectet deorſum, fœmella ſurſum? Neg.

III.

An & cur, à partu puellæ, diutius fluant lochia, quam ab excluſione maſculi? Reſp. ad 1. quod verum, ut plurimum: ad 2. quia mas calidior & fortior, plus igitur alimenti attrahit.

IV.

An Lochiorum, an verò menſtruorum ſuppreſſio pejor? Reſp. Lochiorum.

V.

An lochia ex uteri cavitate, an vero ex venis uterinis fluant? Reſp. ab utriſq;.

VI.

An lochia primiparis moleſtiora ſint, quam iis, quæ aliquoties pepererunt? Aff.

TIBI O JESU SIT HONOR ET GLORIA.